

**SONKAJÄRVEN KUNTA,
Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimaosayleiskaava**

VASTINERAPORTTI	20.3.2024
OAS	4.4.2023
NÄHTÄVILLÄ	4.9.2023–10.10.2023

1.	LUONNONVARAKESKUS – 9.6.2023	2
2.	TELIA FINLAND OYJ – 1.9.2023	2
3.	POHJOIS-SAVON PELASTUSLAITOS – 4.9.2023	2
4.	IISALMEN KAUPUNKI/YLÄ-SAVON YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA – 22.9.2023	3
5.	SAVON VOIMA VERKKO – 22.9.2023	4
6.	POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS – 4.10.2023	5
7.	POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS – 10.10.2023	5
8.	KULTTUURIHISTORIALLINEN MUSEO – 9.10.2023	5
9.	VIEREMÄN KUNTA – 9.10.2023	5
10.	FINGRID OYJ – 11.10.2023	5
11.	IISALMEN LUONNON YSTÄVÄIN YHDISTYS RY – 10.10.2023	6
	MIELIPITEET	7
1.	MIELIPIDE – 9.10.2023	7
2.	MIELIPIDE – 9.10.2023	10
3.	MIELIPIDE – 9.10.2023	11
4.	MIELIPIDE – 9.10.2023	11
5.	MIELIPIDE – 9.10.2023	13
6.	MIELIPIDE – 10.10.2023	14
7.	MIELIPIDE – 10.10.2023	14

LAUSUNNOT

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
1. LUONNONVARAKESKUS – 9.6.2023	
<p>Luke ei anna lausuntoa tuulivoimapuistohankkeiden osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (OAS).</p>	<p>Merkitään tiedoksi.</p>
2. TELIA FINLAND OYJ – 1.9.2023	
<p>Telia Finland Oyj:llä (Telia) ei ole kaavoituksesta, hankkeesta tai voimaloiden sijoituksesta huomautettavaa, mutta jatkossa hankkeen vaikutusalueelle tai sen poikki ei voida rakentaa radiolinkkijärjestelmiä.</p> <p>Mikäli tulevien sähkönsiirtojohtojen reitit tulevat kulkemaan operaattoreiden johtojenläheisyydessä, tuulivoimahankkeen toimesta on tehtävä erikseen vaarajänniteselvitys (risteämät ja rinnakkain kulkevat johdot).</p>	<p>Merkitään tiedoksi.</p>
3. POHJOIS-SAVON PELASTUSLAITOS – 4.9.2023	
<p>Kaavoitusvaiheessa Pelastusviranomaisen ottaa kantaa tuulivoimapuiston toteuttamisen suhteen seikkoihin, joilla voi olla merkitystä pelastustoiminnan sekä ympäristöturvallisuuden kannalta.</p> <p>1. Pelastustoiminnan kannalta on merkityksellistä, että alueella on pelastustiet, jotka on tehtävä kantavuudeltaan sellaisiksi, että ne kestävät liikkumisen ras- kaalla pelastusajoneuvolla Kantavuudeltaan teiden tulee olla vähintään 32tn. Tiestö on pidettävä käyttö- kelpoina myös talvella.</p> <p>2. Tuulivoimapuiston tieliittymään tulee asentaa jo rakentamisvaiheessa selkeä opastaulu, johon tuulivoimalat on merkitty tunnisteilla. Tunnisteet tulee lisätä myös voimaloihin ja tarvittaessa niille johtavien teiden liittymiin.</p> <p>3. Tuulivoimaloiden sijoittelussa tulee huomioida voimaloiden lapoihin kertyvän jään heitteet.</p> <p>4. Suunnittelun akkukentän osalta tulee huomioida mahdollisessa tulipalossa syntyvien sammutusjätevesien hallinta siten, etteivät sammutusjätevedet pääse hallitsemattomasti leviämään ympäristöön. On myös selvitettävä, onko akkujen sisältämien vaarallisten aineiden kokonaismäärä sellainen, että vaadi- taan kemikaalilupa.</p> <p>5. Muuntamoiden sekä voimalaitosten toteutuksessa on huomioitava niissä käytettävien vaarallisten aineiden ympäristöön pääsyn estäminen; Näitä ovat esimerkiksi muuntamo- ja vaihteistoöljyt ym.</p> <p>6. Tuulivoimalan konehuoneeseen tilasuojauksena automaattinen sammutus- järjestelmä, joka soveltuu jännitteisten kohteiden sammuttamiseen. Suositel- laan joko kaasusammutusjärjestelmää tai kevytvaahtogeneraattoria, jonka ves- sisäiliö sijoitetaan voimalan konehuoneeseen. Suositellaan kohteen varusta- mista myös savun havaitsemiseen perustuvalla palonilmaisulaitteistolla. Palo- nilmaisussa on aiheellista käyttää kaksoisilmaisua, jossa ensimmäinen ilmaisu pysäyttää voimalan ja toinen lähettää ilmoituksen hätäkeskukseen / valvomoon sekä irrottaa voimalan sähköverkosta. Sammutusjärjestelmän laukaisu voi ta- pahtua automaattisesti tai valvomosta. Konehuoneessa tulee olla myös 2 kpl 6 kg, pakkasen kestäviä ja jännitteisten kohteiden sammuttamiseen soveltuvia käsiammuttimia.</p> <p>7. Tuulivoimalan konehuoneesta tulee olla hätäpoistumismahdollisuus sekä pelastautumislaitteet jokaiselle voimalassa olevalle. Henkilöt, jotka työskentele- vät voimaloiden konehuoneissa erilaisissa huolto- ja kunnossapitotöissä, on</p>	<p>1. Olemassa olevat tuulivoimaloille johtavat tiet parannetaan ja uudet tiet rakennetaan riittävän kantaviksi tuulivoimaloiden osien kuljetuksia varten. Tiestön talvikunnossapi- dosta huolehditaan paitsi pelastustoiminnan myös mm. voimaloiden huollon mahdollista- miseksi.</p> <p>2. Merkitään tiedoksi ja huomioidaan raken- tamisvaiheessa.</p> <p>3. Tuulivoimaloiden sijainnit on suunniteltu niin, ettei niiden lähistöllä sijaitse asuin- tai lomarakennuksia tai virkistysreittejä. Jään kertymistä hidastamaan tuulivoimaloiden la- poihin on mahdollista asentaa lämmitysjär- jestelmä.</p> <p>4. Merkitään tiedoksi ja otetaan huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa.</p> <p>5. Öljyjen ja kemikaalien varastoinnissa nou- datetaan ympäristöviranomaisen antamia vaatimuksia. Voimalaitosten rakenteet estä- vät kemikaalien valumisen maaperään, ja voimalan konehuoneen pohja ja perustuk- sen rakenne toimii altaana esimerkiksi öljy- vuodolle. Sähkövaraston öljymuuntajat va- rustetaan valuma-altailla.</p> <p>6. Merkitään tiedoksi ja otetaan huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa.</p> <p>7. Merkitään tiedoksi ja otetaan huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa.</p>

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>koulutettava ja varustettava siten, että he pystyvät itsenäisesti poistumaan ja tarvittaessa avustamaan loukkaantuneen henkilön laskemisessa konehuoneesta. Poistumisjärjestelyissä ei saa miltei osin nojautua pelastuslaitoksen toimenpiteisiin. Peruste: PeL 4 §, 9 §, 14 § Tilat, joista poistuminen saattaa olla ilmeisen vaikeaa, tulee varustaa poistumisopasteilla (SMA 805/2005 3§).</p> <p>8. Metsäpaloriskin pienentämiseksi tuulivoimapuistoalueen ja sähköasemien ympäristö on raivattava ja pidettävä vapaana puista ja muista kasvustosta.</p> <p>9. Tuulivoimapuiston alueelle tulee laatia pelastussuunnitelma, joka sisältää toimintaohjeet onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseen myös paikalliselle pelastustoimelle.</p> <p>10. Mikäli alueella liikkuminen estetään aitaamalla alue, portille putkilukko, jossa portin avain.</p>	<p>8. Merkitään tiedoksi ja otetaan huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa.</p> <p>9. Merkitään tiedoksi ja otetaan huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa.</p> <p>10. Ainoastaan sähköaseman/akkuvaraston alue aidataan ja tarve pelastustoimen pääsulle merkitään tiedoksi ja otetaan huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa.</p>
<p>4. IISALMEN KAUPUNKI/YLÄ-SAVON YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA – 22.9.2023</p>	
<p>Ylä-Savon ympäristölautakunta esittää lausuntonaan Honkamäki-Viidankangas tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta ja Sonkajärven kunnan osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta seuraavaa:</p> <p>Honkamäki-Viidankangas tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee huomioida ainakin läheisten tuulivoimahankkeiden (Metsärinne ja Kurvilanmäki) yhteisvaikutukset. Suunnitelman mukaan läheisten tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksia tarkastellaan erityisesti sosiaalisten vaikutusten sekä linnusto- ja maisemavaikutusten osalta.</p> <p>Ympäristölautakunnan mielestä myös hankkeiden yhteiset melu- ja välkevaikutukset tulee selvittää erityisesti hankealueiden väliin jäävien kiinteistöjen osalta. Yhteisvaikutukset tulee arvioida myös kauempana suunnittelussa olevien tuulivoimahankkeiden osalta (Myllykangas, Katajamäki, Kivikangas, Siivakkalehto jne.). Hankealueella on voimassa yksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen myöntämä maa-aines- ja ympäristölupa (yhteiskäsittelylupa) kalliokiven louhintaan ja murskaukseen. Lupa on myönnetty 10 vuodeksi.</p> <p>Talovesikaivoja ja lähteitä tulee kartoittaa maastokäynneillä suunniteltujen tuulivoimaloiden, sähkönsiirtoreitin tai rakennettavien huoltotiealueiden yms. läheisyydessä.</p> <p>Johtokäytävät tulisi määritellä samanarvoisiksi kuin voimaloiden rakennuspaiikat, mikä kannustaisi hanketoimijoita mahdollisimman ekologisiin, maankäytön kannalta tehokkaisiin ratkaisuihin. Luonto- ja kasvillisuus selvitys tulee tehdä sähkönsiirtoreitin koko matkalta.</p> <p>Hankkeen maisemavaikutuksia arvioitaessa tulee valokuvasovitteita tehdä riittävästi. Valokuvasovitteita olisi hyvä tehdä ainakin alueen länsipuolen vesistöjen rannoilta, missä lähin asutus sijaitsee sekä läheisiltä korkeimmilta mäkiäluoilta. Erityisesti tulee huomioida ne kiinteistöt, jotka jäävät useamman suunnitellun tuulivoimahankkeen välimaastoon. Niiltä katsottaessa maisemavaikutukset ovat erilaiset, koska voimaloita voi näkyä useassa suunnassa.</p> <p>Yhtä voimalaa kohti tarvittava maapinta-ala on noin 1,5 hehtaaria, minkä lisäksi tarvitaan kohteesta riippuen erilaiset pinta-alat teitä ja sähkönsiirtolinjoja varten. Tuulivoimalat sijoittuvat metsäisille alueille, jolloin voimaloiden, teiden ja sähkönsiirtolinjojen pinta-ala vähentää vastaavan määrän metsäpinta-alaa ja aiheuttaa luonnon monimuotoisuuden vähenemistä. Tämän vuoksi tuulivoimahankkeissa tulisi soveltaa Luonnonsuojelulain 5.1.2023/9 (voimassa 1.6.2023</p>	<p>Hankkeen elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset on arvioitu osana hankkeen YVA-menettelyä, kuten myös yhteisvaikutukset lausunnossa esitettyjen hankkeiden kanssa.</p> <p>Maa-aines- ja ympäristöluvan mukainen alue osoitetaan osayleiskaavassa maa-ainesten ottoalueena (EO).</p> <p>Maastokäynneillä on selvitetty vesilain mukaiset kohteet.</p> <p>YVA-menettely ja siten myös luonto- ja kasvillisuus selvitykset koskevat myös hankkeen sähkönsiirtolinjoja.</p> <p>Hankkeen maisemavaikutusten arvioimiseksi on tehty kuvasovitteita, jotka ovat myös kaavaselostuksen liitteenä.</p> <p>Merkitään tiedoksi, että keskustellaan mahdollisista kompensatiosta hankkeen jatkosuunnittelussa.</p>

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>alkaen) 11 luvun mukaista ekologista kompensatiota. Ympäristövaikutusten arviointiohjelmaan tulisi lisätä selvitys ekologisesta kompensatiosta.</p> <p>Yva-ohjelmassa on esitetty, että voimaloiden melu- ja välkehaittoja selvitetään mallintamalla ja tulokset esitetään leviämiskartoilla. Melu- ja väkemaalinnukset tulee tehdä vastaavanlaisilla tuulivoimalamalleilla (sama teho/koko/muoto), kuin mitä alueelle on suunniteltu. Ulkomelutasojen tulee lähimmissä asutuksissa selkeästi alittaa Valtioneuvoston asetus tuulivoimaloiden ulkomelutason ohjearvoista (1107/2015) annetut ohjearvot. Tuulivoimalat voivat tarvita ympäristöluvan, mikäli voimaloista voi aiheutua kohtuutonta haittaa (Laki eräistä naapurussuhteista 13.2.1920/26).</p> <p>Asianmukaisen jätteenkäsittelyn varmistamiseksi yleiskaavaan tulee sisällyttää määräys, että tuulivoimalaitoksille on haettava purkamislupa. Purkuluvassa voidaan varmistaa, että kaikki purkujätteet menevät asianmukaiseen käsittelyyn.</p> <p>Yva-ohjelman mukaan myös toiminnan lopettamisen aikaisia vaikutuksia arvioidaan. Ympäristölautakunta korostaa, että vaikutuksissa tulee huomioida se, että toiminnan päättyessä kaikki voimalarakenteet on purettava ja poistettava maasta, myös maassa olevat betoniperustukset. Perustukset ovat myös jätettä ja ne tulee ohjata asianmukaiseen jätteiden käsittelyyn.</p> <p>Tuulivoimaloiden ja tiestön rakentaminen edellyttää runsaasti maa-aineksia. Vaikutusten arvioinnissa tulee selvittää maa-ainesten saatavuus ja arvioida myös vaikutukset lähiasutukseen mikäli maa-ainesten otto/louhinta tapahtuu hankealueella. Mikäli tuulivoimahankealueella on tarkoitus läjittää suuria määriä maa-aineksia, tulee näille kohteille hakea ympäristöluva maankaatopaikana.</p> <p>Honkamäki- Viidankankaan tuulivoimahankeeseen ympäristövaikutusten arviointiohjelma ja Sonkajärven kunnan tuulivoimayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma ovat kokonaisuutena ottaen tehty asiantuntevasti ja perusteellisesti. Hankkeessa on esitetty kattavasti lähtötietoja ja hankealueella on suunniteltu vielä tehtäväksi luonto- ja muita selvityksiä.</p> <p>Hankkeen valmistelussa tulee noudattaa avoimuutta ja kuntalaisille sekä erityisesti hankkeen vaikutusalueella asuville tulee järjestää kuulemis- ja tiedotustilaisuuksia. Asukaskyselyn onnistumiseksi tulee siinä jakaa tietoa mahdollisimman laajasti, jotta kyselyyn saadaan riittävästi vastauksia. Kyselyn täyttäminen paperisena on ehdottomasti mahdollistettava. Lautakunnalla ei ole muuta huomautettavaa asiasta.</p>	<p>Mallinnusten mukaan ulkomelutasot alittavat lähimmissä asutuksissa Valtioneuvoston asetuksen tuulivoimaloiden ulkomelutason ohjearvoista (1107/2015) annetut ohjearvot.</p> <p>Kaavassa ei ole tarkoituksen mukaista määrätä purkuluvasta. YVA-menettelyssä on arvioitu myös lopettamisen aikaiset kuin luonnonvaroihin liittyvät vaikutukset.</p> <p>Hankkeesta on pidetty yleisötilaisuus OAS- ja YVA-ohjelmavaiheessa. Osana YVA-menettelyä laadittuun kyselyyn on ollut mahdollista vastata myös paperilomakkeella. Mielipiteiden jättäminen oli luonnosvaiheessa mahdollista. Toinen yleisötilaisuus kaavaluonnoksen ja YVA-selostuksen valmistuttua. Ehdotuksesta osallisilla on mahdollisuus jättää myös kirjallista palautetta.</p>
<p>5. SAVON VOIMA VERKKO – 22.9.2023</p>	
<p>Tämä tuulivoimahanke ei ole liittymässä Savon Voima Verkon suurjännitteiseen jakeluverkkoon. Hankkeen mahdollinen liityntäpiste on Fingridin sähköverkossa. Hankealueella ei sijaitse Savon Voima Verkko Oy:n suurjännitteistä jakeluverkkoa.</p> <p>Hankealueella sijaitsee Savon Voima Verkko Oy:n jakeluverkkoa, joka tulee ottaa huomioon hankkeen edetessä. Myös sähkönsiirtoreitin risteilyssä on Savon Voima Verkko Oy:n jakeluverkkoa sekä suurjännitteistä jakeluverkkoa, mitkä tulee ottaa huomioon hankkeen edetessä (mm. risteämät, vaarajännitteet ja turvaetäisyydet).</p> <p>Lausumme mielellämme jatkossa hankkeen eri vaiheista, ratkaisun tarkentumisessa.</p>	<p>Merkitään tiedoksi.</p>

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
6. POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS – 4.10.2023	
<p>Pohjois-Savon ELY- keskus on perehtynyt Honkamäki- Viidankankaan tuulivoimamahankkeen osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan ja toteaa että OAS:n sivulla 7/20 on kerrottu, että hankealueelle varaudutaan rakentamaan noin hehtaarin laajuinen sähkövarastokokonaisuus, joka koostuu akuista, inverttereistä, konttirakenteista ja niiden sisäisestä integraatiosta, jännitteennostomuuntajista, erilaisista säätimistä ja verkkoliityntälaitteistoista.</p> <p>ELY- keskus pitää tällaista varausta lähtökohtaisesti hyvänä ratkaisuna. Kaa- vatyön edetessä tulee kuitenkin kiinnittää huomiota asianmukaiseen alueva- rausmerkintään ja aukaisemaan varauksen merkitystä alueella liikkumiseen, virkistyskäytön kannalta.</p> <p>Pohjois-Savon ELY- keskuksella ei ole muuta huomautettavaa Honkamäki- Vii- dankankaan tuulivoimamahankkeen osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuun- nitelmasta. Hankkeen vaikutusten arvioinnin suunnitelmaan (YVA- ohjelma) tul- laan ottamaan kantaa erillisessä, yhteysviranomaisen lausunnossa.</p>	<p>Yleiskaavassa osoitetaan energiahuollon ja energiavarastoinnin alue (EN). Merkinnällä osoitettu likimääräinen alue, jolle voidaan ra- kentaa sähköasemakenttä, kojeistoraken- nuksia, akkuvarastoja ja huoltorakennuksia. Sähköasemakenttä on alueen ainoa aidat- tava osa-alue.</p>
7. POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS – 10.10.2023	
<p>Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimamahankkeen YVA-ohjelma on ollut nähtä- villä samanaikaisesti kaavan OAS:in kansas. ELY-keskus antaa myöhemmin YVA-ohjelmasta yhteysviranomaisen lausuntonsa, jossa otetaan kantaa hank- keessa tehtäväksi esitettäviin vaikutusten arviointeihin ja selvityksiin. YVA- ohjelma ja siitä annettava lausunto on syytä huomioida myös tuulivoimahank- keen yleiskaavaluonnosta laadittaessa. Pohjois-Savon ELY-keskuksella ei ole muuta lausuttavaa Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimapuiston osayleiskaav- an osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.</p>	<p>Merkitään tiedoksi.</p>
8. KULTTUURIHISTORIALLINEN MUSEO – 9.10.2023	
<p>Kaavoituksessa ja sen vaikutusten arvioinnissa hyödynnetään tuulivoimahank- keen YVA-menettelyn toteutettavia selvityksiä, joita ovat mm. arkeologinen in- ventointi, havainnekuvat ja näkyvyysanalyysit voimaloiden näkymisestä. Ar- keologisen kulttuuriperinnön osalta alueellinen vastuumuseo tuo jo tässä vai- heessa esille sen, että mikäli arkeologisessa inventoinnissa hankealueelta ha- vaitaan kiinteitä muinaisjäännöksiä, ratkaistaan niihin mahdollisesti kohdistuva kajoaminen kaavaprosessin aikana muinaismuistolain 13 § mukaisissa neuvot- teluissa.</p> <p>Alueellisella vastuumuseolla ei ole oman toimialansa osalta huomautettavaa osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.</p>	<p>Merkitään tiedoksi. Kaava-alueelle on laa- dittu arkeologinen selvitys, joka noudattaa Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuoh- jeita. Selvitys toimitettu museoon ja on kaa- valuonnoksen liiteaineistona.</p>
9. VIEREMÄN KUNTA – 9.10.2023	
<p>Vieremän kunnalla ei ole huomautettavaa YVA-ohjelmaan eikä osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.</p>	<p>Merkitään tiedoksi.</p>
10. FINGRID OYJ – 11.10.2023	
<p>Fingrid Oyj on valtakunnallinen kantaverkkoyhtiö, joka vastaa Suomen sähkö- järjestelmän toimivuudesta sähkömarkkinain perusteella sille myönnetyn säh- köverkkoluvan ehtojen mukaisesti. Yhtiön on hoidettava sähkömarkkinain edellyttämät velvoitteet pitkäjänteisesti siten, että kantaverkko on käyttövarma ja siirtokyvyltään riittävä.</p> <p>Kantaverkkoyhtiöllä on sähkömarkkinalaissa määritelty verkon kehittämis- ja liittämisvelvollisuus. Verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta</p>	<p>Merkitään tiedoksi.</p>

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>vastaan liittää verkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkökäyttöpaikat ja sähköntuotantolaitokset toiminta-alueellaan.</p> <p>Kantaverkkoliityntöjen tulee täyttää tekniset vaatimukset, jotka on esitetty Fingridin yleisissä liittymisehdoissa (YLE). Liittymisehtoja noudattamalla varmistetaan järjestelmien tekninen yhteensopivuus. Niissä myös määritellään sopimuspuolten liityntää koskevat oikeudet ja velvollisuudet. Yleisten liittymisehtojen lisäksi voimalaitosten tulee täyttää Fingridin järjestelmätekniset vaatimukset (VJV). Asiakas huolehtii omaan sähköverkkoon suoraan tai välillisesti liittyvien osapuolien kanssa siitä, että myös niiden sähköverkot ja niihin liittyvät laitteistot täyttävät kantaverkkoa koskevat liittymisehdot ja järjestelmätekniset vaatimukset.</p> <p>Kustakin liittynästä sovitaan erillisellä liittymissopimuksella tapauskohtaisesti.</p> <p>Tässä kaava- ja YVA-lausunnossa ei oteta kantaa sähkötekniisiin asioihin, voimajohtojen ja tuulivoiman yhteensovittamisen tarpeisiin, jotka hoidetaan Fingridin ja hankkeesta vastaavan muun yhteistyön kautta.</p> <p>Fingrid Oyj:llä ei ole muuta kommentoitavaa arviointiohjelmasta eikä osallistumis- ja arviointisuunnitelmista. Muiden kuin Fingrid Oyj:n omistamien voimajohtojen osalta teidän tulee pyytää erillinen lausunto voimajohtojen omistajilta.</p>	
<p>11. IISALMEN LUONNON YSTÄVÄIN YHDISTYS RY – 10.10.2023</p>	
<p>Arviointiohjelmassa luontoselvitykset ovat kattavia. Haluamme kuitenkin tarkentaa muutamia asioita ja kiinnittää erityisesti huomiota monimuotoisuuden arviointiin, yhteisvaikutuksiin ja kompensaatioon.</p> <p>Ekologinen kompensaatio</p> <p>Honkamäki-Viidankankaan tuulipuistohanke siirtolinjoineen tulee entisestään pirstomaan luontoaluetta. Tämä tulee väistämättä vähentämään luonnon monimuotoisuutta. Tiestön merkittävä paraneminen lisää selvästi rauhallisen alueen käyttöä. Tämä puolestaan heijastuu luonnon hyvinvointiin. Etenkin Jauhosuolle ja sen lähituntumaan on tulossa uutta tietä. Tähän saakka suoalue on ollut ihmiselle kohtuu työläs lähestyä. Tämän takia on tärkeää arvioida monimuotoisuuden vähentymistä vaihtoehtoisissa ratkaisuissa ja mitä eroa näillä on. Muuten on hyvin vaikea saada kokonaiskäsitystä hankkeen eri toteuttamisvaihtoehdoista.</p> <p>Tuulivoimalat sijoittuvat metsäisille ja soisille alueille. Tämä vähentää metsäpinta-alaa, suoaluetta ja monimuotoisuutta. Tämän takia tulee selvittää ekologisen kompensaation käyttö (Luonnonsuojelulaki 2023, luku 11). Rakentaminen ei myöskään saa muuttaa pintavesien virtauksia Vahtisuon Natura-alueella.</p> <p>Vesitalous</p> <p>Hankealue on iso ja siellä sijaitsee useita suoalueita. On selvitettävä, kuinka tuulivoimarakentaminen ja huoltotiet vaikuttavat mahdollisimman vähän alueella olevien soiden vesitalouteen.</p> <p>Tuulimyllyistä irtoava aines</p> <p>Mikromuovin ja muun voimaloiden lavoista irtoavan aineksen maaperään leviävä määrä ja niiden vaikutukset ympäristöön tulee etukäteen selvittää koko voimaloiden käyttöiän ajalta.</p> <p>Linnut</p> <p>Lähekkäin olevien tuulipuistohankkeiden yhteisvaikutukset etenkin lintujen osalta tulee selvittää. Esim. Ylä-Savon kautta muuttavista piekanoista suurin osa muuttaa Metsärinteen, Kurvilanmäen ja Honkamäki-Viidankankaan tuulipuistohankealueiden kautta.</p>	<p>Merkitään tiedoksi, että keskustellaan mahdollisista kompensaatiosta hankkeen jatko-suunnittelussa.</p> <p>Hankkeen ympäristövaikutukset, ml. vaikutukset vesitalouteen, mikromuoviin, linnustoon ja muuhun eläimistöön on arvioitu hankkeen YVA-selostuksessa.</p>

LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>Kyy</p> <p>Uuden luonnonsuojelulain mukaan kyy on rauhoitettu eläin Suomessa. Kyyn tappamiseen tulee olla perusteltu syy, eikä kyytä saa häiritä tai aiheetta ottaa kiinni. Tämän takia kyyn esiintyminen tulee kartoittaa alueella ja välttää tuulimyllyjen rakentamista kyiden lisääntymis-, asumis- ja talvehtimispaikoille. Karttakatselmuksen, maastokäyntien ja kyyhavaintojen perusteella hankealueelta löytyy potentiaalisia kyyn asumisalueita.</p> <p>Saukko</p> <p>YVA:n vähäiset talvihavainnot eivät yksinään kerro paljoakaan saukon lisääntymis- ja levähdyspaikoista. Siksi lumijälkihavainnoinnin lisäksi kohteeksi pitäisi ottaa hankealueen suojapaikat puromaisten ojien varsilla, varsinkin jos on tiedossa lähteisyyttä. Talvehtivat sammakot tai vesistöistä toiseen vaihtaminen ovat syitä miksi alueella tavataan talvisinkin saukkoja. Talvella kalojen osuus ravinnosta vähenee. Tällöin sammakkoeläimet ovat tärkein ravintokohde erityisesti pienikokoisissa virtavesissä. Sonkajärvellä tavattiin 1980-luvun laajoissa tutkimuksissa runsaasti saukkoa myös latvavesillä (Skarén & Kumpulainen 1986, 124). Kōlkānpurolla on viime vuosikymmenellä esiintynyt majava. Sen pesät ja onkalot vetävät saukkoa puoleensa. Näiden asioiden perusteella YVA-havainnointia on jatkettava saukon osalta.</p> <p>Vieraslajit</p> <p>Tuulimyllyjen rakentaminen ja teiden parantaminen sekä uusien tekeminen vaatii paljon maamassojen siirtoa alueelle. Vieraslajeihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Arviointiohjelmaan tulee lisätä suunnitelma siitä, miten hankkeessa varmistetaan ettei muualta tuotu maa-aines sisällä vieraslajien siemeniä. Tähän tarvitaan myös seurantavelvoite. Vieraslajeja ovat mm. jättipalsami, jättiputki, lupiini.</p> <p>Purkulupa</p> <p>Yleiskaavaan tulee sisällyttää määräys, että tuulivoimalaitoksille on haettava purkamislupa. Tällä voidaan varmistaa, että kaikki purkujätteet menevät kierrätykseen eikä esimerkiksi betoni jää maan alle.</p>	<p>Kaavassa ei ole tarkoituksen mukaista määrätä purkuluvasta. YVA-menettelyssä on arvioitu myös lopettamisen aikaiset kuin luonnonvaroihin liittyvät vaikutukset.</p>

MIELIPITEET

MIELIPIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>1. MIELIPIDE – 9.10.2023</p>	
<p>Osallistumis- ja arviointisuunnitelman osalta totean, ettei Sonkajärven kunta ota huomioon Honkamäki-Viidankangas alueen vaikutuspiirissä olevien asukkaiden mielipiteitä eikä pysty takaamaan, että ko. ympäristö säilyy terveellisenä ja turvallisenä asumiselle.</p> <p>Luottamushenkilöitä on lähestytty jo ennen Maakuntantakaavaluonnoksen 2040 2. vaiheen käsittelyä. Heille on esitetty huoli 5-tien itäpuolelle merkitystä potentiaalisesta tuulivoimateollisuusalueesta. Tuossa vaiheessa potentiaalinen alue ja voimaloiden määrä oli vielä paljon pienempi. Nyt voidaan todeta, että kunta on tehnyt sopimuksen paljon suuremmasta kaavoitettavasta alueesta kuin mitä alunperin on edes katsottu maakuntakaavaluonnoksessa mahdolliseksi. Virkamiehet valmistelevat ja päättäjät päättää...</p> <p>Mikä kiire on ollut tämän valtavan teollisuusalueen prosessin läpiviemiselle. Eikö olisi ollut aiheellista keskustella esim. tuulivoimastrategian tekemisestä, kuten ajatusta heiteltiin ilman myös valtuuston kokouksessa, jossa kaavoituksen aloittamisesta päätettiin. Vaikuttaa siltä, että luottamushenkilöt eivät ole tarkalleen</p>	<p>Hankkeen vaikutukset mm. terveyteen (melu ja värähtely), maisemaan, matkailuun, luontoon, ekologiin verkostoihin, maaperään ja pintavesiin on arvioitu osana ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, samoin hankkeen yhteisvaikutukset muiden tuulivoimahankkeiden ja Fingridin suunnitteleman uuden voimajohdon kanssa.</p>

MIELIPIIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>ottaen tietoisia, mitä oikein tapahtuu... Tämä tuli esille myös 11.9.2023 esityslistan julkaisussa, jossa oli esityslistalla Honkamäen tuulivoimapuiston (Solarwind Finland Oy) kaavoitussopimuksen esittäminen valtuustolle. Kun otin yhteyttä muutamaan hallituksen jäseneseen, eivät he olleet vielä tutustuneet esityslistaan, eivätkä tienneet asiasta mitään... Niinpä, mistä tässä on oikein kyse?</p> <p>Jo ennen kuin kaavoitussopimus Honkamäen alueesta hyväksyttiin, oli kuntaan lähetetty kirjelmä, jossa vastustettiin Honkamäen tuulivoimateollisuusaluetta. Kirjelmän oli allekirjoittanut yli 100 henkilöä. Kyseinen vastustus ei aiheuttanut minäkäänlaista keskustelua valtuustossa. Kokouksessa sekoiltiin, missä pykälässä milloinkin ollaan menossa ja jossain vaiheessa todettiin, että eikös tähän asiaan liittynyt joku nimilistä... Lisäksi kunnan virkamies lähti voimakkaasti puolustamaan Jyrkän aluetta, sen luontoa ja matkailua. (Huttusenlehdosta ei sitten tehty kaavoituspäätöstä.) Miksi kukaan ei puolustanut Hirvijärven aluetta, jossa toimii useita yrittäjiä ja jonka luonnonkauneus Matkusjokireitin varrella on vertaansa vailla. Ilmeisesti valtuutetuille on helpotus, kun tuulivoima-aluetta ei olla suunnittelemassa heidän nurkille...</p> <p>Kuntaan on toimitettu tänä kesänä myös aloite, jossa vaaditaan Honkamäki-Viidankangas tuulivoimahankkeen keskeyttämistä. Senkin on allekirjoittanut suuri määrä asukkaita, vapaa-ajanasukkaita ja yrittäjiä. Eikö tämäkään pysäytä tuulivoimahankeprosessia???</p> <p>Yleiskaavan vaikutusten arviointi perustuu YVA-menettelyn tuloksiin.</p> <p>Honkamäki-Viidankangas YVA-ohjelma on todella hyvä siinä mielessä, että tavan ihminenkin ymmärtää, kuinka Hirvijärven ja Sonkakosken ympäristö tuhoetaan, mikäli tuulivoimahankkeen 1 tai 2 vaihtoehto toteutuu.</p> <p>Honkamäki-Viidankankaan luonnonkauniille alueelle on hanketoimijoilla tarkoitus istuttaa todella massiivisia tuulimyllyjä; napakorkeus jopa 200-240 m, roottorin halkaisija 260 m ja kokonaiskorkeus 330 m.</p> <p>Jo yksikin tuollainen teollisuuslaitos pilaisi maiseman täydellisesti – saati, että niitä olisi 24 tai 32 kpl. Hirvittävä teollisuusalue lähelle asuin- ja loma-asutusta sekä ranta-alueiden matkailuyrityksiä.</p> <p>MRL:n 77 §:n mukaan rakentamisen tulee sopeutua maisemaan sekä ympäristöön. Näitä massiivisia laitoksia ei kuitenkaan voida piilottaa maisemaan – Matkusjokireitin ja järviolueiden rannat ovat pääosin alavaa peltomaisemaa ja ko. suunniteltu teollisuusalue tulisi tuon alueen yläpuolelle. Taivaanranta rikkoutuu katsoitpa mistä suunnasta tahansa.</p> <p>Tämä massiivinen rakentaminen pilaisi Sonkajärven kunnan koko pohjoisen osan. Onhan Sukevan ja sen ympäristön lähelle suunnitteilla lukuisia tuulivoimateollisuusalueita, mm. Kurvilanmäki, Katajamäki, Kivikangas ja Metsärinne.</p> <p>Kyseiset tuulivoimahankkeet hyppivät yksitellen käsittelyyn.. Kuka tätä kokonaisuutta hallitsee ja mikä on näiden yhteisvaikutus alueelle ja sen ihmisiin?</p> <p>On täysin käsittämätöntä levittää tuulivoimaloita valtatie 5:n itäiselle puolelle! Katsoitpa mihin suuntaan vain, niin aina on myllyjen siipiä sojottamassa tai pyörimässä. On ääniä, välkettä ja valoja joka puolella.</p> <p>Lisäksi tuulimyllyteollisuudesta johtuen ympäristö- ja näköhaitaksi suunnitellaan Fingridin valtava voimajohto 5-tien länsipuolelle!</p> <p>Honkamäki-Viidankangas tuulivoimateollisuusalueesta aiheutuisi merkittävää haittaa matkailuyrittäjille, luonnolle ja asukkaille - olemmehan me ihmiset osa tuota luontoa:</p>	

MIELIPIIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<ul style="list-style-type: none"> - Mitä enemmän myllyjä on, sitä enemmän niistä aiheutuu melu- ja välkehaittaa. Omakohtaisesti voin todeta, että valtatie 5:n melu on jo lomarakennuksellani riittävä. Autojen melu ei ole välttämättä jatkuvaa, toisin kuin tuulivoimaloista kantautuva melu. Melua tulisi siis edestä ja takaa. - Tuulivoimalan pyörivät lavat muodostavat liikkuvia varjoja. Varjo voi ulottua jopa 1-3 kilometrin päähän voimalasta (YVA-ohjelman s. 94). Toisin sanoen koko ko. alueen Matkusjokireitin ja järvien ranta-asukkailla. - Tuulivoimaloiden suuren koon vuoksi voivat visuaaliset vaikutukset ulottua avoimessa maisemassa 10-15 kilometrin säteelle tuulivoimala-alueesta. Yleisesti kuitenkin suurtenkin tuulivoimaloiden hallitsevuus havainnoidussa maisemaasa alkaa väheentyä 5-7 km etäisyydessä (YVA-ohjelma s. 62). Viiden kilometrin säteellä on valtatie 5:n melleminpuoliset asuinrakennukset ja Sukevan kyläkin jää kyseisen matkan päähän. Tuskin näkyvä viitostieltä houkuttaa matkailijoita näihin maisemiin. - Välittömät vaikutukset maisemaan voimaloista on 1-2 km etäisyydellä. Honkamäki-Viidankankaan alueen länsipuolinen Matkusjokireitti järvineen on pääosin noin 1,5-2 km etäisyydellä ja vesistöjen rannat ovat alavia peltomaisemia, joten tuulivoimaloiden hallitsevuus on todellinen. - Edelleen suunnitelmassa todetaan, että etäisyys lähimpiin asuin- ja lomarakennuksiin on 1,5 km. Tämä on jostain syystä otettu ”käytännöksi”, kun laki ei määrittele tätä mitenkään. Mutta eihän tuo etäisyys ole enää millään tavalla perusteltua, kun tuulivoimaloiden koko on harpannut korkeuksiin. Luulisi, että mitä suurempi laitos, sitä suurempi etäisyys asutukseen. On tosin kuntia, joissa on tehty päätös 3-4 km etäisyyksistä, mutta riittänekö enää sekään puhuttaessa näin massiivisista alueista... - Mitä tehokkaampia myllyt ovat, sitä tehokkaampia estevaloja tarvitaan - Suunniteltu tuulivoimateollisuusalue ei kuulu maaseutumaiseen luontoon. Matkusjoki-reitti järvineen on luonnonkaunis kokonaisuus kasviseen ja eläimiseen, jotka ovat todellinen luontoarvo sen alueen asukkailla. On outoa, että ainoastaan kulttuurillisesti ja luonnonsuojelullisesti arvokkaita alueita arvostetaan. Eikö jokainen maaseudulla asuva ole oikeutettu maaseutumaiseen ympäristöön? Siihen, jonka on itse valinnut. Teollisuus kuuluu asutuskeskuksiin ja energiateollisuus sinne, missä sitä eniten käytetään. - Tuulivoimatuotanto on erittäin vaihtelevaa ja siitä syystä tarvitaan lisää sähkönsiirtokapasiteettia. Tämän seurauksena syntyy tuhansien kilometrien pituisia puuttomiksi raivattuja käytäviä sähkölinjoille, joilla johdetaan sähköä suuriin keskuksiin. - Tämä tuhansien hehtaarien tuulivoimateollisuusalue huoltoteineen ja sähkönsiirtolinjoineen pirstoo yhtenäisiä luontoalueita sekä hävittää ja kaventaa luonnonvaraisten eläinten elinpiiriä 	<p>Hankkeen välkevaikutuksia on mallinnettu osana YVA-menettelyä. Tuulivoimaloiden aiheuttama välke ei mallinnuksen mukaan ylitä asetettuja raja-arvoja yhdenkään vakituisen tai vapaa-ajan asunnon kohdalla.</p> <p>Voimaloiden lentoestevalot toteutetaan Traficomien ohjeistuksen mukaisesti.</p>

MIELIPIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<ul style="list-style-type: none"> - Nämä yli 300-metriset tuulivoimalat tarvitsevat raskaat raudoitetut betoniperustukset ja voimaloiden pystyttäminen edellyttää voimakasta maanmuokkausta. Maanmuokkaus vaikuttaa maaperän kosteuteen ja vedenkiertoon ja edelleen alueen länsipuoliseen vesistöön. - Maahan valuessaan voimaloiden voiteluaineet ja kemikaalit saattavat liata maaperää ja vesiä - Metsälain 10 §:n mukaisia erityisen tärkeitä (ns. lakikohteita) elinympäristöjä ovat Honkamäki-Viidankankaan alueella purot, lähteet, kalliot, kivikot, louhikot jne. Luonnon moninaisuus pirstoutuu ja luontoympäristöön tulee sinne kuulumatonta melua ja lentoestevaloja. <p>Tornator on ensimmäisenä tarjoamassa maitaan tuulivoimateollisuudelle. Tornatorilla on käynnissä Monimuotoisuusohjelma 2021-2030. Tavoitteena on turvata ja lisätä Tornatorin metsien monimuotoisuutta ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja monimuotoisuuden parantamiseksi. Tämä tuulivoimahanke ei ainakaan tue tuota ideologiaa. Päinvastoin, Tornator vaatii Honkamäen alueen käyttöönottoa täysimääräisenä. Samanaikaisesti Tornator ennallistaa soita Jyrkän alueella...</p> <p>YVA-ohjelmassa todetaan: on mahdollista, että voimalan koko muuttuu myöhemmässä vaiheessa. Toisin sanoen, on tehty melu-, välke- ja maisemamallinnukset tietynkokoiselle voimalalle. Kuitenkin voimalan korkeus kasvaa tai lähtöäänentaso on korkeampi kuin aiemmin mallinnuksessa käytetty. Silloin ympäristövaikutukset voivat olla ihan jotain muuta kuin on oletettu. Voimalat ovat ja pysyvät -</p> <p>Alueen kiinteistöjen arvo laskee ja osa alueen asukkaista joutuu ilmeisesti maa-alueiden pakkolunastuksiin, mikäli asia etenee niin pitkälle.</p> <p>Tuulimyllyhypetus on johtanut siihen, ettei kukaan ole enää huolestunut hiilinielujen menetyksestä; puusto poistetaan, kun alueelle tarvitaan aidattu sähkövarastokokonaisuus (1 ha), voimaloilte rakennetaan betonipohjat (1,5 ha/mylly), alueelle rakennetaan ilmajohtoyhteys ja alueella levennetään tiealueet ja rakennetaan huoltotiet.</p> <p>Edellisten lisäksi puustoa kaadetaan, kun ruetaan rakentamaan Fingridin järvinlinja -voimajohto, johon tarvitaan 1000 ha maata ja josta valtaosa on metsämaata.</p> <p>Mielestäni Honkamäki-Viidankangas tuulivoimahanke tulee keskeyttää ja luopua kokonaan sen toteutuksesta. Sen sijaan niin kunnan kuin alueen asukkaiden tulee tukea ja kehittää Hirvijärven seudun luontoarvoja ja matkailua sekä asukkaiden turvallista ja terveellistä asumista alueella.</p>	<p>Öljyjen ja kemikaalien varastoinnissa noudatetaan ympäristöviranomaisen antamia vaatimuksia. Voimalaitosten rakenteet estävät kemikaalien valumisen maaperään, ja voimalan konehuoneen pohja ja perustuksen rakenne toimii altaana esimerkiksi öljyvudolle. Sähkövaraston öljymuuntajat varustetaan valuma-altailla.</p> <p>Arvokkaat luontokohteet suojavyöhykkeineen on otettu huomioon tuulivoima-alueen suunnittelussa.</p> <p>OAS:n (4.4.2023) ja YVA-ohjelman jälkeen tuulivoimaloiden mitat ovat muuttuneet siten, että voimaloiden suurin sallittu kokonaiskorkeus on pienentynyt 330 metristä 295 metriin.</p> <p>Tuulivoimatuotanto korvaa hyvin nopeasti puuston raivauksen myötä menetetyt hiilivaraston.</p>
<p>2. MIELIPIDE – 9.10.2023</p>	
<p>Mielipide Sonkajärven Honkamäki – Viidankangas tuulivoimahankeeseen osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan</p> <p>Vastustamme tuulivoimahankeä koska kotimme ympärille on tulossa seitsämän (7) tuulimyllyä, etäisyys 1.5 km säteellä, kotimme jää voimaloiden keskelle. Tuulenottoalueen vaikutus näin mäkialueella kotimme ympärillä arveluttaa ja mielestämme vaatii lisäselvittelyä.</p> <p>Kotimme sijaitsee noin 210 metriä merenpinnasta eli näkyvyys myllyihin myös kauempana oleviin on merkittävä. Maisema, välke sekä ääni mallinnukset tulemme vaatimaan. Talomme sijaitsee kallion päällä, miten vaikuttaa kallioperään</p>	<p>Merkitään tiedoksi.</p> <p>Hankkeen vaikutukset mm. terveyteen (melu ja välke), maisemaan, matkailuun, luontoon, ekologisiin verkostoihin, maaperään ja pintavesiin on arvioitu osana ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, samoin hankkeen yhteisvaikutukset muiden</p>

MIELIPIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>suoraan kiinnitetyt perustukset aiheuttavat maaperän kautta kulkeutuvaa värinää? Onko jo toteutuneita tuulivoimapuistoja, joissa käytetty tutkimus ohjelmia, tutkittu eri vuodenaikoina ja eri vuorokaudenaikoina äänitasoja ja välkettä testaamalla? Mikä on näin korkealla mäellä useamman tuulimyllyn yhteisvaikutus äänen ja välkkeen osalta erivuodenaikoina ja pitkäkestoisesti? Maisemahaitta on pysyvä ja pitkään! Emme halua olla mikään kokeilukohde, millainen maisema jäämässä tuleville sukupolville.</p> <p>Kaunis luonto on ympärillämme kauas kantoisesti muuttumassa! Olemme tottuneet näkemään alueella erilaisia eläimiä: esimerkiksi ahmoja, ilveksiä, suden ulvontaa, karhun jälkiä, metsäpeura, maakotkia, kurjet lähipelloilla- ja suolla, joutse- nia, muuttomatalla olevia lintulajeja. Riski eläinten elinalueen supistumiseen on merkittävä, jo tuleva rakennusvaihe tulee vaikuttamaan näiden eläinten elinalueeseen.</p> <p>Meidän arvoihin on kuulunut metsän kasvattaminen ja hoito, nyt tuulivoimalat, siihen kuuluvat tieverkostot ja sähkölinjat pirstaloivat metsät ympärillämme.</p> <p>Tuulivoima hankkeita on useita jo Sonkajärven kunnan alueella, mutta myös Kainuun puolella aivan kunnan rajalla. Mikä näiden kaikkien yhteisvaikutus maisema- ja luontoarvot huomioiden? Sähkölinjat jo itsessään rikkovat pitkinä aukeina väylinä luontoa.</p>	<p>tuulivoimahankkeiden ja Fingridin suunnitteleman uuden voimajohdon kanssa.</p>
<p>3. MIELIPIDE – 9.10.2023</p>	
<p>1. Kiinteistönomistajan mielipide</p> <p>Kiinteistönomistaja vastustaa sähkönsiirtoreitin vaihtoehtoa SVE2 siltä osin, kun sähkönsiirtojohto esitetään rakennettavaksi Hankalammen ylitse (liitekarttaan 3 sinisellä katkoviivalla merkitty reitti).</p> <p>2. Sonkajärven muinainen kyläkeskus on sijainnut Saviniemessä, johon Hankalammen rannalla sijaitseva Hankamäen kylä liittyy.</p> <p>Hankalammen rannoilla on yhteensä viisi asuttua tilaa. Tilojen pellot rajoittuvat ympäristöä olennaisesti alempana sijaitsevaan Hankalampeen. Tilojen omistajat ovat rakentamisessa ja rakennusten peruskorjauksissa pyrkineet säilyttämään arvokkaan perinnemaiseman.</p> <p>Mikäli tuulivoimapuiston sähkönsiirtojohto rakennettaisiin Hankalammen ylittävää reittiä pitkin, olisi johto erittäin selkeästi ja häiritsevästi näkyvillä Hankalammen rannoilla sijaitsevista rakennuksista. Johdosta aiheutuva maisemahaitta olisi siten huomattava ja johto pilaisi arvokkaan perinnemaiseman.</p> <p>Liitteet</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3 karttaliitettä - 2 valokuvaa Hankalammesta ja sitä ympäröivästä maisemasta 	<p>Merkitään tiedoksi.</p> <p>Kaavalla ei ratkaista sähkönsiirtoa.</p> <p>Hankkeen vaikutukset mm. terveyteen (melu ja välke), maisemaan, matkailuun, luontoon, ekologiin verkostoihin, maaperään ja pintavesiin on arvioitu osana ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, samoin hankkeen yhteisvaikutukset muiden tuulivoimahankkeiden ja Fingridin suunnitteleman uuden voimajohdon kanssa.</p>
<p>4. MIELIPIDE – 9.10.2023</p>	
<p>Honkamäki-Viidankangas puiston suunnittelualueen maanomistajana ja alueella lomailua, metsästystä, marjastusta ja retkeilyä harrastavana seuraan erittäin huolestuneena ja surullisena alueen suunnittelussa olevaa tuulivoimapuistohan- ketta.</p> <p>Suuria alueita metsää hakataan tuulimyllyjen jalustojen, niille menevien teiden, sähkönsiirtolinjojen ha muun voimaloille tarvittavan infran alta pois. Miten alueen eläimet sopeutuvat, vai sopeutuvatko lainkaan? Onko omaa maata jäämässä suunniteltujen siirtolinjojen alle, ja se pakkolunastetaan naurettavaan hintaan.</p>	<p>Merkitään tiedoksi.</p> <p>Kaavalla ei ratkaista sähkönsiirtoa.</p> <p>Hankkeen vaikutukset mm. terveyteen (melu ja välke), maisemaan, matkailuun, luontoon, ekologiin verkostoihin, maaperään ja pintavesiin on arvioitu osana ympäristövaikutusten arviointimenettelyä,</p>

MIELIPIIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<ul style="list-style-type: none"> Jos tuulivoimapuisto toteutetaan metsästysseura TPO:n erä, jonka maille tuulivoimapuisto suurimmalta osin sijoittuu tulee kohtaamaan merkittäviä haittoja ja tilapäisiä / pysyviä aluemenetyksiä metsästykseseen ennen kaikkea tuulivoimapuiston rakennusvaiheessa, mutta myös tuulivoimaloiden valmistuttua. Tämä on yhdelle metsästysseuralle kohtuuton rasite etenkin kun aikoinaan Vapon:n turvesuokin (Hanhisuo) sijoittui saman seuran alueelle vieden jo tuolloin satoja hehtaareita seuran maita pois metsästyskäytöstä. Jos metsästysalueita lähtee tuulivoimapuiston rakentamisen / olemassa olon myötä pois, vaarana on että metsästysseuran toiminta kuihtuu, tai pahimmassa tapauksessa loppuu kokonaan. Tästä on epäilemättä heijastusvaikutuksia Sukevan elinkeinotoiminnalle - esimerkiksi Sukevan kyläkaupalle ja huoltoasemalle. <p>Miksi muuten TPO:n erä ei ole mukana hankkeelle perustetussa seurantar ryhmässä, vaikka toteutuessaan tuulivoimapuiston vaikutus koskettaa eniten juuri kyseistä seuraa?</p> <ul style="list-style-type: none"> Maanomistajana olen huolissani mahdollisista tuulivoimapuiston infran alle jäävistä metsä maista. Osa tiloistamme kuuluu puiston hankealueeseen, jonka vuoksi meille on tarjottu sopimusta päästä käsiksi voimaloiden tuottoihin, vastapalveluksena, että maillemme saadaan rakentaa tuulivoimapuiston vaatimaa infraa ilman erillistä sopimista. Jokaisella omistamallamme maaläntillä on sellaisia perintö ja muistoarvoja, joita ei rahalla voi korvata, vaikka maista kohtuullinen korvaus maksettaisiinkin (tämähän ei nykyisillä lunastushinnoilla / tarjotun sopimuksen hinnoilla toteudu lähellekään). <p>Maillamme runsaasti aikaa viettäen tuulimyllyjen mahdolliset äänihaitat ja välke pilaavat tunnelman. Tällä on myösvaikutus maidemme / kiinteistöjen arvoon. Kuten hyvin tiedätte tuulivoimapuistojen läheisyydessä olevien kiinteistöjen ja maiden arvo on alempi verrattuna alueisiin joilla tuulivoimatoimintaa ei ole.</p> <ul style="list-style-type: none"> Luontoihmisenä olen huolissani alueen eläimistöä. Alueella on kohtalainen, mutta erittäin herkkä riistakanta, joka ihan varmasti kärsii, jos tuulimyllyjä rakennetaan. Lisäksi alueen suurpetokanta tulee varmasti kärsimään tuulimyllyistä. Puhumattakaan muista uhanalaisista tai ei uhanalaisista kasvi ja eläinlajeista. <p>Kaavoitus ja YVA dokumenteissa on asiaa niin paljon, että normaali ihminen ei sitä jaksa ainakaan kokonaan ajatuksella kahlata läpi. Liekö tarkoituskin näännyttää asianosaiset mittavan dokumentaation alle, josta suurin osa on merkityksentöntä diipadaapaa.</p> <p>Paikallisesti hankkeen suurimmat voittajat näyttävät olevan Tornaattori, joka kerää myllyjen tonttivuokrat ja aikansa Sonkajärven kunta joka kerää kiinteistövero tuotot. Valitettavasti nekin kun pienenevät joka vuosi niin loputon tulonlähde tämäkään ei kunnalle ole. Itse en ainakaan ole huomannut että kiinteistöverotulojen vuosittainen pieneminen olisi asianosaisille jaettavissa materiaaleissa mukana. Olisiko tuota syytä korostaa asiaa kuntalaisille?</p> <p>Sitä vielä mietin, että onko hankkeelle todellakin oikeasti puolustusvoimien virallinen hyväksyntä? Ellei, niin tästä olisi syytä kertoa asianosaisille.</p> <p>Lopuksi vielä ihmettelen miksi tuulivoimapuistoja pitää rakentaa korpeen pilaten luontoa ja maisemaa, eikä sinne missä niiden tuottamalle sähkölle on käyttöä. Esimerkiksi Etelä-Suomen teollisuusalueet, joissa maisemat on jo pilattu teollisuusalueilla ja tuulimyllyjen ääni / välke ei erotu jo olemassa olevasta melusta ja</p>	<p>samoin hankkeen yhteisvaikutukset muiden tuulivoimahankkeiden ja Fingridin suunnitteleman uuden voimajohdon kanssa.</p> <p>Metsästysseura TPO:n erä on kutsuttu mukaan seurantar ryhmään.</p> <p>Kaavan toteutumisen taloudelliset vaikutukset ja elinkeinoelämän toimivan kilpailun kehittyminen on arvioitu maankäyttölain mukaisesti selostukseen.</p>

MIELIPIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>valosta. Toki siellä on valittajia enemmän, niin lupien saanti hankalampaa, mutta olisiko kuitenkin vaivan väärä.</p> <p>Vetoan Sonkajärven kunnan, sekä ELY keskuksen päättäjiin, jotta dollareiden kuva silmissä hypetyksen sijaan ottaisitte järjen käteen, ja estäisitte tämän hankkeen toteuttamisen. Niin kuin on sanottu, jos joku asia on liian hyvää, niin lopputuloksena on usein pettymys.</p> <p>Tuulivoimalla ei tulla Suomen energian saannin pullonkauloja avaamaan. Niihin on muut ratkaisut, jotka toteutuessaan vievät pohjan pois tuulivoimabisnekseltä, ja jäljellä on jo ennen voimaloiden elinkaaren päättymistä nippu tuulivoimapuistoinfraa, joiden hävittämisestä ja kierrättämisestä vastaa joku muu kuin alkupe- räinen voimayhtiö, joka on hävinnyt kartalta ja takuurahatkin sulaneet inflaation myötä.</p> <p>Suosittelen vakavasti, että valitsette tuulivoimapuiston etenemiselle vaihtoehdon VE0: Hanketta ei toteuteta.</p> <p>Ei mulla muuta.</p>	
<p>5. MIELIPIDE – 9.10.2023</p>	
<p>Suunnittelualueen sijainti:</p> <p>Suunnittelualueen lähellä mainituista kylistä puuttuu itäpuolella oleva Jyrkän kylä n. 7 km päässä suunnittelualueen rajasta.</p> <p>Maakuntakaava:</p> <p>Alueen koko tulee säilyttää kuten Pohjois-Savon maakuntakaavaluonnoksessa 2040 (2.vaihe) on esitetty.</p> <p>Ympäristön nykytilanen:</p> <p>Hankealue on soista ja erämaaluonteista, alueella on ojitattomia avosoita yhteensä n.220ha, mm. Jauhosoja n.100 ha, Viidansuo 25 ha, Hetesuo 26 ha jne. Monipuolinen luonto tukee osittain alueella olevaa Natura-aluetta. Soiset metsät ja rauhallinen ympäristö luovat hyvän elinpiirin monipuoliselle eläimistöille.</p> <p>Vaikutusalueen tuulivoimahankkeet:</p> <p>Hankkeiden yhteisvaikutus tulee selvittää.</p> <p>Asutus:</p> <p>Sekä loma-asutuksen että pysyvän asutuksen ja tuulivoimaloiden välinen etäisyys 1,5 km on liian vähän voimaloiden kokoon nähden. Esimerkiksi Kajaanin tuulivoimaohjelman kriteerit ovat tuulivoimatuotannolle : Voimaloiden etäisyys asutuksesta tulee olla vähintään 2 km tai 10 kertaa voimalan napakorkeus.</p> <p>Alueen läheisyydessä sijaitsee Iso-Löytöläjärven etelärannalla Toivakon kyläyhdistyksen ylläpitämä uimaranta.</p> <p>Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimahanke:</p> <p>Ympäristölupaa on haettava, koska toiminnasta voi aiheutua naapuruussuhde- laissa (26/1920) tarkoitettua kohtuutonta rasitusta.</p> <p>Tuulivoimalla on vaikutuksia vesistöihin, tarvitaan vesilain (587/2011) mukainen lupa.</p> <p>OAS-ohjelman materiaalin kartat ovat epätarkkoja.</p>	<p>Jyrkän kylä etäisyystietoineen lisätty kaavaselostukseen.</p> <p>Maakuntakaava ohjaa kuntakaavoitusta. Osayleiskaava tarkempina kaavana ja yksityiskohtaisempine selvityksineen täsmentää seudullisesti merkittävän tuulivoima-alueen muotoa.</p> <p>Hankkeiden yhteisvaikutukset on arvioitu.</p> <p>Uimaranta on otettu huomioon maisema- vaikutusten arvioinnissa.</p> <p>Suunnitelmien tarkennuttua on luonnos- vaiheen kartta-aineisto luonnollisesti yksityiskohtaisempaa.</p>

MIELIPIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>Toivakon kyläyhdistys on tehnyt kuntalaisaloitteen Honkamäki-Viidankangas tuulivoimahankkeen keskeyttämiseen. Aloitteen allekirjoittajat (169 henkilöä) ovat hankealueen välittömässä läheisyydessä olevia matkailuyrittäjiä ja kiinteistöjen omistajia.</p>	<p>Merkitään tiedoksi.</p>
<p>6. MIELIPIDE – 10.10.2023</p>	
<p>Mielestäni tälle hankkeelle ei pitäisi tehdä kaavoitusta.</p> <p>Miten voi kaavoittaa teollista tuotantoa varten erämaa-alueita ?</p> <p>55 neliökilometriä rakentamatonta suo- ja mäkimaastoa uhrattaisiin ylikansallisen yhtiön rahantekokentäksi.</p> <p>En ymmärrä millä perusteella tämä alue olisi sopivampi tuulivoimalle kuin oli Huttusenlehto.</p> <p>Maisema muuttuu täysin</p> <p>Asun Matkusjoen länsirannalla. Keittiöni ikkunasta on näkymä kyseiselle tuulimyllyalueelle.</p> <p>Suunnitelluista tuulimyllyistä tulisi näkymään koko ajan suurin osa.</p> <p>Varsinkin alueen läntisen puolen korkeille mäkikumpareille (Honkamäki, Pykälämäki) suunnitellut kolmensadan metrin korkeiset tuulimyllyt aiheuttaisivat todellisen häiriön asumiseen .</p> <p>Ilmatila</p> <p>Ihmettelenpä, mistä kautta armeijan helikopterit jatkossa pörräävät pohjoiseen ja etelään, sillä harva se viikko niitä lentää matalalla juuri suunnitellun alueen länsireunaa pitkin.</p> <p>Ehdotan, että mikäli tämä hanke olisi ihan pakko viedä eteenpäin, niin myllyt sijoitetaan alueen itäpuoliskolle ja niiden määrä puolitetaan. Alueen länsipuolisko jätetään kokonaan rauhaan.</p>	<p>Puolustusvoimat on antanut 25.4.2024 lausunnon, jonka mukaan Puolustusvoimat ei vastusta suunnitelman mukaisia muutoksia tuulivoimaloiden rakentamisessa Sonkajärven Honkamäki-Viidankangas alueelle. Lausunto on annettu 31 voimalalle, joiden korkeus on 295 metriä.</p>
<p>7. MIELIPIDE – 10.10.2023</p>	
<p>(mielipidettä anonymisotuna) Omistan 2000-luvulla valmistuneen omakotitalon. Taloni sijaitsee luonnonkauniissa maisemassa [nimi]järven rannalla. Kosken kohina kuuluu pihaan saakka. Naapurissa sijaitsee Sonkajärven vanhin tunnettu kivikautinen asuinpaikka. Vastarannalla sijaitsee vuonna 1921 valmistunut entinen kansakoulu, joka on luokiteltu kulttuurihistorialliseksi kohteeksi. Matkusjoki oli aikoinaan tärkeä uittoväylä. Kylän matkailuhistoriakin ulottuu kauas. Jo Elias Lönnrotin kerrotaan aikoinaan yöpyneen [nimi] kieverissa. Asukkaat kotini, [nimi] tilalla ovat jo viides sukupolvi. Isoukkini [etunimi sukunimi] saapui [nimi]järven rantaan [nimi] suunnalta, ja raivasi pellot 1800-luvulla.</p> <p>Nykyisin talossani asuu poikani puolisoineen ja koirineen. Itsekin olen haaveillut rakentavani sinne vielä mökin vielä. Alustavasti sovitut kaupat talosta poikani kanssa ovat viivästyneet kahden lähelle suunnitellun tuulivoimahankkeen vuoksi.</p>	

MIELIPIIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>Taloni arvo on tällä hetkellä käytännössä nolla. Ja kuka haluaisi asua teollisuus-alueella? Olemme olleet jo kaksi vuotta kuin löysässä hirressä tuulivoimahankkeiden vuoksi. Tilanne ahdistaa ihmisten hermoja koko kylällä.</p> <p>Metsärinteiden kolme voimalaa tulisivat vastarannalle parin kilometrin etäisyyteen ja Honkamäki-Viidankankaan jopa 32 voimalaa lähimmillään parin kilometrin päähän taloni toiselle puolelle. Lisäksi suunnitteilla on vielä 7 voimalan kokonaisuus Honkamäkeen parin kilometrin päähän. Jos nämä kaikki toteutuvat, taloni ympäröisi yhteensä 42 tuulivoimalaa! Lisäksi muita suunniteltuja voimala-alueita sijaitisi 10 – 20 kilometrin säteellä talostani useita Sukevalla ja Vierevän puolella (YVA-ohjelma s. 50). Asuminen tilallamme kävisi mahdottomaksi välke- ja meluhaittojen vuoksi. Lisäksi maisemahaitta olisi niin suuri, että maaseudulla asumisessa ei olisi enää mitään mieltä.</p> <p>Pidän kummallisena sitä, että kaikki alueen keskeiset yhdistykset jätettiin pois 20.6.2023 pidetystä kuulemistilaisuudesta, johon oli silti kutsuttu esimerkiksi kauempana sijaitsevia metsästysseuroja ja mm. Sonkakosken Nuorisoseura. Sidossryhmäluettelosta YVA-ohjelman sivulla 31 puuttuvat ainakin Toivakon Erätoverit, Toivakon Kyläyhdistys ja Hirvijärven Erämiehet. Kaikki nämä toimivat alueella, jolle tuulivoimaloita on suunniteltu. Näille seuroille ei tullut siis edes kutsua vuorovaikutus- ja kuulemistilaisuuteen 20.6.2023. Pidänkin välttämättömänä kyseisen kokouksen mitätöimistä ja koolle kutsumista uudelleen niin, että keskeisimmät sidossryhmät ovat myös kuultavina.</p> <p>Tiedossa on jo, että esimerkiksi Hirvijärven Erämiesten toiminta loppuisi ainakin toistaiseksi kokonaan, koska seuran metsästysmaat ovat valtaosin tuuliteollisuusalueella. Tällä olisi myös merkittävä vaikutus valtatie viiden liikenneturvallisuuksiin. Alueella sattuu usein hirvikolareita, ja seura toimii poliisin virka-apuna näissä tilanteissa.</p> <p>Eniten olen surullinen luonnon puolesta. Siirtolinjat tuhoavat kauniin ja herkän jokimaiseman sekä Limajoen että Matkusjoen varrella. Kesämökkiläisetkin saattavat joutua väistymään siirtolinjan tieltä. Alueellamme asuu huuhekaja, jonka huuilua olemme kuulleet usein. Hirvijärven rannalla asuva isäni on nähnytkin huuhekajan rantakoivussa. Kuinka käy lepakoiden, keväällä pulputtavien viitasammakoiden (ei ole havaintoja YVA-ohjelmassa), entä Hirvijärvellä nähtyjen liito-oravien, joita on myös YVA-ohjelman mukaan useilla alueilla sähkönsiirto-reittien läheisyydessä?</p> <p>Entä kuinka käy ilveksen reviiriin? Kallioinen Honkamäen alue on suurpetojen koti. Ahma on nähty usein. Myös karhuja useine pentuineen on nähty monia kulaneeina syksynä. Susiakin liikkuu niin paljon, että kaikki eivät voi olla läpikulku-matkalla. Hankealue sijoittuikin osittain susireviiriin alueelle myös YVA-ohjelman mukaan (s.75). Kuluneena kesänä tehtiin ensimmäinen havainto metsäpeurasta Hirvijärventielle. Myös Löytölänmäellä kameraan tallentui ilmeisesti metsäpeura. Mielestäni YVA-selvitykseen käytetyt havaintoajat eivät voi mitenkään riittää siihen, että muodostuisi käsitys alueen todellisesta eläinkannasta. (YVA-ohjelma s. 75).</p> <p>Tuulivoiman ympäristöystävällisyydestä voidaan olla monta mieltä. Monet tutkimukset osoittavat, että tuulivoiman tuonti Itä-Suomen sisämaahan ei ole loppujen lopuksi ympäristöystävällinen vaihtoehto. Mielestäni metsien ja erämaisten alueiden uhraaminen talouskasvun alttarille on lyhytnäköistä ja tulevista sukupol-vista piittaamatonta toimintaa. Mikä tekee metsätaloudsmetsistä vähemmän arvokkaita kuin koskemattomista luontoalueista, joita ei oikeastaan tällä savottape-rinnealueella ole olemassakaan? Meille metsissä liikkuville ja työskenteleville</p>	<p>Osana hankkeen YVA-menettelyä on mallinnettu tuulivoimaloiden melu- ja välkevaikutuksia. Melumallinnustulosten perusteella molemmissa kaavavaihtoeh-doissa (VE1 ja VE2) keskiäänitasot pysy-vät alle valtioneuvoston asetuksen (1107/2015) mukaisen 40 dB(A):n ohjear-von kaikkien loma- ja asuinrakennusten kohdalla. Myöskään sosiaali- ja terveys-ministeriön asumisterveysasetuksessa (545/2015) annettuja pienitaajuisen sisä-melun yöajan toimenpiderajoja ei ylitetä mallinnustuloksien perusteella lähialueen asuin- tai lomarakennuksien kohdalla. Tuulivoimaloiden aiheuttama välke ei mallinnuksen mukaan ylitä asetettuja raja-arvoja minkään vakituisen tai vapaa-ajan asunnon kohdalla.</p> <p>20.6.2023 pidettyyn YVA-menettelyn seurantaryhmään kutsuttiin silloin tiedossa olleet mahdolliset tahot. Osallisten luette-loa on päivitetty ja mm. mielipiteen mu-kaisia tahoja on myös haastateltu vaiku-tusten arviointia varten.</p> <p>Alueen suunnittelussa on selvitysten tu-lokset huomioitu jättämällä riittävät etäi-syydet arvokohteisiin. Hankkeen ja sen sähkönsiirtoireitin vaikutukset luontoon (mm. lintuihin, viitasammakkoon, liito-ora-vaan, lepakoihin ja suurpetoihin) on arvi-oitu osana YVA-menettelyä.</p>

MIELIPIIDE	VASTINE JA TOIMENPITEET
<p>myös mahdollisella Honkamäki-Viidankangas -tuuliteollisuusalueella olevat metsät ovat luontoarvoltaan yhtä arvokkaita. Miksi Sonkajärvellä halutaan karkottaa olemassa olevat asukkaat useilta kyliltä, joilla on asuttu ja eletty satoja vuosia? Miksi nämä alueet halutaan tehdä elinkelvottomiksi uusille sukupolville, jotka haluavat vielä asua maalla?</p> <p>DI Hannu Nykänen, yksi johtavista tuulivoimamelun asiantuntijoista, on tutkimuksessaan todennut, että tuulivoimaloiden etäisyyden toisistaan tulisi olla vähintään 8 kertaa roottorin halkaisija, jotta tuulen yläpuolella oleva voimala ei kohottaisi tuulen alapuolella olevan voimalan melua. Tällä laskentakaavalla Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimaloiden sijoittelupaikat ovat kartoissa liian lähellä toisiaan.</p> <p>Nykäsen tutkimusten mukaan ”Tuulivoimamelu, kuten muukin ympäristömelu, taipuu aina kylmemmän ilman suuntaan. Päiväsaikaan tuulivoimalan säteilemä ääni taipuu tavallisesti ylöspäin, koska ilman lämpötila tavallisesti pienenee yöspäin mentäessä. Yöaikana tilanne on erityisesti syyskesällä, syksyllä ja talvella toinen eli lämpötila maan pinnalla on alhaisempi kuin ylempänä. Tällaisessa inversiotilanteessa myös tuulivoimalan säteilemä ääni kaartuu alaspäin ja voi olla maanpinnan lähellä olennaisesti voimakkaampaa kuin päiväsaikaan”. Tutkimus tuo esille sen, että tuulivoimaloista tehtyjen melumallinnusten ohjeistuksessa ja melun raja-arvojen määrittelyssä on vakavia puutteita. Ne tulisi saattaa kiireellisesti ajan tasalle.</p> <p>Hätiköityjä ratkaisuja tuulivoiman tielle lähtemisestä ei siis tulisi tehdä. Siksi kannatan, että YVA-arvioinnin VEO eli ei ollenkaan tuulivoimaloita on paras ja turvallisin vaihtoehto. Sonkajärven kunnan taloustilanne ei näytä niin huonolta, että tuulivoima olisi ainoa vaihtoehto selviämiseen. Sonkajärven kunta myönsi jo tuulivoiman haitalliset vaikutukset matkailulle luopuessaan Huttusenlehdon tuulivoimahankkeesta. Myös Hirvijärvellä on useita matkailu yrityksiä.</p> <p>Kunnan tulisi päätöksissään ottaa huomioon myös kuntalaisten vallitseva tahtotila. Vajaat kaksi vuotta sitten kerätyssä kuntalaisadressissa Honkamäen tuuliteollisuusaluetta vastusti yli 100 henkeä. Nyt Toivakon kyläyhdistys on tehnyt kuntalaisaloitteen Honkamäki-Viidankankaan hankkeen keskeyttämiseksi, ja nimiä on kertynyt jo huomattavasti enemmän. Demokratiaan kuuluu kuntalaisten ja kesäasukkaiden mielipiteiden huomioiminen päätöksenteossa. Kuntalaisten luottamus pulan korjaaminen tulee viemään aikaa. Kunnan henkinen ilmapiiri on valitettavasti tuulivoimahankkeiden vaikutuksesta oleellisesti heikentynyt. Pienessä kunnassa olisi syytä olla yhteishenkeä ja yhteen hiileen puhaltamista väen välillä.</p>	